

brez upravnih reform. Monopola skoraj ni mogoče razširiti, pač pa bo razmišljati o državnem obdajenju premoaga. Da bi država prevzela pasivna lokalna železnice, si je treba še premisliti. Zahteva, naj bi država prispevala k učiteljskim plačam in pokojninam s 50%, je nemogoča, ker bi kaj takega povzročilo državi 60 do 70 milijonov kron izdatkov. Edini vir za saniranje deželnih finančnih je zvišanje davka na žganje, a niti tega zvišanja ne dobi vsega dežela.

* **Nova trgovinska pogodba s Srbijo** je bila, kakor poročajo z Dunaja, dne 14. t. m. podpisana. Nova trgovinska pogodba stopi v veljavo dne 1. januarja 1909.

* **V proračunskem odseku** pride v kratkem na dnevni red proračun naučnega ministra. Nemške stranke so si izmislile nov načrt proti zahtevi druge češke univerze. Ker te popolnoma opravičene kulturne zahteve češkega naroda ne morejo več udušiti niti ne zaprečiti nje izvršitve, bodo vse nemške stranke složno zahtevale, da naj se osnuje nemška univerza v Brnu, češka pa kje drugod, n. pr. Kromerizu. — K temu treba pripomniti, piše „Domovina“, da je nemška zahteva, naj se jim ustanovi v Brnu nova nemška univerza, naravnost nesramna. Nemci imajo že itak 4 univerze in 8 tehnik v Avstriji in so v primeri z ostalimi avstrijskimi narodi prenasršeni. Avstrija mora najprej izpolniti svoje dolžnosti napram Slovincem, ki jim je še dolžna vse in proti katerim vodi naučno ministrstvo že od nekdaj pasivno resistenco, potem bo šele smela misliti na to, da ustanovi še kako nemško visoko šolo — prej pa ne. Malenkostna in nevedna kulturnega naroda je pa intriga, s katero bi radi Nemci spravili češko univerzo v neznamen in zakoten trg Kromeriz, v katerem ni in ne more biti življenjskih pogojev za najvišje znanstvene institute, ki so spojeni z vsakim vseučiliščem in kjer bi bila tudi dijakom onemogočena eksistenco. Da se vse nemške stranke vežejo v nizkotne, v tako protikulturne intrige, je žalostno in sramotno obnem. Ljudje, ki tako postopajo v kulturnih vprašanjih, nimajo pravice trditi o sebi, da stopajo na čelu napredka in da zastopajo kulturno elito države. — Italijani zahtevajo, naj se obljubi jim pravniška fakulteta osnuje v Zadru namesto na Dunaju. Zadrski župan dr. Ziliotto in posl. Giljanovič sta bila na Dunaju in sta vladi obljubila imenom zadarske občine, dati vladi brezplačno poslopje in še mnogo drugih učenih pripomočkov in ugodnosti na razpolaganje, ako se stvari fakulteta v Zadru. — Kaj bodo pa naši poslanci obeh klubov storili za slovensko vseučilišče, za slovensko šolstvo sploh in proti pasivni rezistenci naučnega ministrstva napram kulturnim potrebam slovenskega naroda?

* **Boj za poljedelsko ministrstvo.** Po volitvah v češki deželni zbor so zastopniki čeških agrarcev izjavili vladi, da so postali najmočnejša češka stranka. Zato zahtevajo zase poljedelsko ministrstvo, kar so zahtevali že pred Božičem. Baje se je vlada izjavila, da je pripravljena krščanskim socialcem ponuditi ministrstvo notranjih del, da bo mogoče poljedelsko ministrstvo izročiti češkim agrarcem. Krščanski socialci pa so izjavili, da se ne odpovedo poljedelskemu ministrstvu za nobeno ceno.

* **Jezikovno vprašanje v Dalmaciji** se bliža svoji rešitvi. Vodja dalm. namestnijske (namestnik Nardelli je na dopustu), dvorni svetnik Tončić, je bil te dni poklican na Dunaj, da poroča o rešitvi uradnega jezikovnega vprašanja v Dalmaciji. Vlada bo skoraj gotovo dovolila tudi notranji hrvaški jezik, kar je za Dalmacijo popolnoma naravno.

* **Hrvaški sabor** je bil dne 14. t. m. s kraljevim reskriptom odgojen za nedoločen čas. Tem povodom so bile v Zagrebu velike demonstracije proti baronu Rauchu.

* **Velike socialistične demonstracije v Budimpešti.** V petek zvečer so se socialisti demokrati zbrali v velikem številu pred svojimi strokovnimi organizacijami, od koder so hoteli iti pred klub stranke neodvisnosti, da pridejo demonstracije splošni volilni pravici v prilog. To jim pa je policija preprečila in na to so odšli v Košutovo ulico, da bi demonstrirali pred narodnim in deželnim kazinom. Toda na oglu Košutove ulice jim je zaprla policija pot, nakar se je iz množice tridesetkrat ustrelilo iz revolverja in je pričelo leteti kamenje. Ranjeni so bili trije redarji. Policija na konjih je razpodila množico, katere del se je umaknil v Rakodezjevo ulico in se zbral pred kavarno New-Jork, kjer so demonstranti s kamenjem razbili več šip. Streljali so tudi iz revolverjev. Policija je tukaj aretirala 25 oseb. Drugi del demonstrantov se je podal proti Karlovemu trgu in razbil okna na mnogih prodajalnicah. Policija je tudi tukaj aretovala več demonstrantov. Skupno je policija aretovala 50 oseb, a razbitih je bilo nad 100 oken.

* **Nova pruska nasilje proti Poljakom.** Pruska vlada pripravlja nov zakonski načrt, s katerim bi bilo poljskim bankam zabranjeno parcelirati večja posestva brez oblastvenega dovoljenja. Tudi zemljiško-knjižno razkosana posestva, ako so še pod skupnim gospodarstvom, bi spadala pod določbe novega zakona.

* **Poslanec dveh deželnih zborov.** Vseučiliški profesor v Levovu, dr. Halban, ki je že tri leta bukovinski deželni poslanec, je bil pri zadnjih volitvah tudi izvoljen v galicijski deželni zbor.

* **Ločitev zakona na Francoskem.** Tudi francoski senat je sprejel zakonski načrt, da se izpremeni začasna zakonska ločitev na zahtevo moža ali žene po preteku treh let v zakonito ločitev zakona.

Vestnik.

Teorija in praksa. Sobotni „Slovenec“ piše: „Slovenec“ je poravnal celo vrsto pravnih, ki se vlečejo še iz zadnje državnozbornske volilne borbe, mirnim potom. Storili smo to iz več nagibov, izmed katerih je eden zlasti odločilen ta, da hočemo osebne borbe in napade, ki so zdaj običajni — ne po naši krivdi! — v slovenskem časopisju, kolikor moči omejiti. Naša javnost, zlasti kranjska dežela, želi, da bi po liberalni gonji započeti osebni boji se omejili in da bi se našlo več umevanja za redno in stvarno delo. Po končanih deželnozbornskih volitvah naj bi nastopila doba mirnejšega dela, in zato radi pred sklicanjem deželnega zbora spravimo s poti stvari, ki bi netile na novo politično strast. Prav bi bilo, da bi temu našemu zgledu sledili tudi razni drugi listi, kajti sam „Slovenec“ tudi ne more mirovati, in če bodo drugi udrihali, bo udaril „Slovenec“ nazaj. Samo po neki skupni konvenciji, ki jo more narekovati časnikarska dostojnost in pravi smisel za splošni blagor, je mogoče, da se omeji borba proti osebam, ki politično delujejo, tako, da ne postane žaljiva. In to mi zahtevamo v prvi vrsti od liberalnega časopisja, ki mora opustiti grdi in nedostojni način pisanja, tako, da bo slovensko časopisje stalo na oni višini, kakor je dostojna kulturnih narodov! — Tako se dela lepega — lisjak! Mi smo se vedno držali te teorije in smo jo tudi izvajali v praksi: osebnosti so nam bile tuje. Drugače pa je ravnal „Slovenec“, kar je vsakemu znano. Tako je tudi v isti sobotni številki njegova praksa drugačna od njegove teorije. Tako n. pr. imenuje v enisti notici petkrat tovariša Gangla, vrhutega ga obira še neumni „Boltatu Pepe iz Kudeluga.“ Da, da, teorija in praksa — to je kaj drugega! Kaj pa šele „Domoljub“, „Naša moč“, „Slovenski Gospodar“?! Brrr... Na besede nič ne damo. Naj govore dejanja?

Ljubljansko učiteljsko društvo je darovalo mesto venca na grob preblage kolegije Olge Kobau-Gasperinove 20 K za učiteljski konvikt.

Sožalje je izrazil predsednik „Ljubljanskega učiteljskega društva“ v imenu društva gospodu soprogu prerano umrle kolegije Olge Kobau.

Ljubljansko učiteljsko opozorjamo na občni zbor „Ljubljanskega učiteljskega društva“, ki bo v četrtek, ob poltretji popoldne na I. mestni šoli. Velja bo volitev socialnega odseka in še o nekem drugem važnem vprašanju se bo razmotrivalo in sklepalo.

Deset tožb je bilo vloženih proti duhovniškemu listu „Slovenec“ zaradi žaljenja časti in raznih podtikanj. List sedaj „lojalno obzahuje“ vsa ta katoliška in o globoki veri pričajoča sredstva duhovniške politike in plača zastopniške stroške, s čemer se tožitelji zadovoljujejo.

Roditeljski večer je priredil učiteljski zbor c. kr. rudniške deželjske šole v Idriji dne 15. t. m. v šolski telovadnici. Udeležba je bila jako dobra. Videlo se je, da se starši šolske mladine zanimajo za take večere. Med udeleženci smo opazili tudi predsednika društva v varstvo otrok, g. okr. sodnika H. Sturma. — Navzoče je pozdravila voditeljica deželjske šole, gđ. M. Kavčičeva, ki je prosila navzoče, naj pazno poslušajo razmotrivanje vprašanja „Kako deluj dom vzajemno s šolo proti posirovelosti otrok, zlasti deklic.“ Nato je dala besedo gosp. M. Pleskovičevi, ki nam je v poučnem in zanimivem, jako skrbno sestavljenem referatu rešila gori omenjeno pereče vprašanje. Ako pomislimo, koliko pritožb se vedno čuje o naši mladini, kako je sirova in brezobzirna, vidimo, kako dobro je, da je predavateljica izbrala ravno to temo. Posirovelost se vidi in opaža pri naši mladini v vseh mogočih oblikah. Predavateljica nam je pa pokazala, s čim in na kak način bi se dalo to odpraviti. Gđ. voditeljica je zaključila ta eno uro trajajoči roditeljski sestanek ter prosila navzoče, naj se pridno in polnoštevilno udeležujejo takih in enakih koristnih predavanj. Pri predavanju smo pa opazili, da se je oziralo samo na vzgojo deklic. Mar li dekci niso ravno tako potrebni naučiti se vljudnosti? Mislimo, da! In tisti starši, ki imajo deklice, imajo bržkone tudi dečke. Zato bi bilo dobro, da se ozirajo take prireditve na vzgojo šolske mladine obojega spola. — Gospo Pleskovičovo prosimo, naj priobči svoj referat v „Domačem ognjišču“.

Prvi roditeljski sestanek v St. Jernej dne 8. t. m. se je obnesel jako imenito. Vabilom šol. vodje se je odzvalo toliko ljudi, da je bila velika šol. soba pretesna. — Po običajnem načinu je pozdravil nadučitelj K. Trost navzoče starše ter jim v poljudni besedi razložil namen rod. sestankov. G. okr. šolski nadzornik Lj. Stiasny je obravnaval temo o strahovanju otrok. Nič manj zanimivi sta bili

ostali točki s skioptičnimi slikami. Priznati se mora, da je nadučitelj K. Trost s pravim razumom in ravnanjem se po danih razmerah sestavil kaj zanimivo besedilo k skioptičnim slikam „Turki pred Dunajem“. Istotako je g. nadzornik govoril z živo besedo o potovanju v Carigrad. Ker je g. nadzornik potoval v resnici po pokazanih mestih, je tedaj naravno, da je mogel natančno opisati vsako sliko. — Ljudstvo je bilo s I. rod. sestankom tako zadovoljno, da je menda v St. Jerneju ni bilo prireditve, ki bi bila tako ugajala narodu kakor ta sestanek. Ljudje nestrpno pričakujejo obljubljenega II. sestanka. Dosežen je bil dober namen. — Da pa ima vsaka dobra stvar večkrat različnih nasprotnikov, je znano. Taki posamni kritiki — ali iz zlobnosti ali nevednosti ne bomo dalje razmotrivali — pa roditeljskim sestankom popolnoma nič ne bodo škodovali, ker njihov namen je preveč prozoren, da bi mogli škodovati tako blagim nameram. — Na delo tedaj! Delajte svojo pot dalje ne glede na desno ali levo, za blagor preprostega naroda! Ker je bil naznanjen za isti dan „Učit. krožek“ za sent-jernejško ravnilo, je prihitelo 17 učiteljev in učiteljic v naš kraj — kakor iz Krškega, Orkelj, Kostanjevice, Zameškega, Škocijana, Šmarjete in Orehovice pri St. Jerneju. Tedaj skupno število z domačim učitelstvom je bilo 24 učiteljev in učiteljic. „Krožek“ je otvoril s primernim nagovorom nadučitelj Karel Trost. Potem je govoril g. okr. šol. nadzornik Lj. Stiasny in končno tudi vrla gđ. koleginja Amal. Kobanova iz Kostanjevice. Iz Kostanjevice so tudi prišli vrle narodne dame in gospodje, da s tem pokažejo javno sveto, kako simpatizujejo z naprednim učitelstvom.

Čebelarška shoda v Vipavi. 25. t. m. se vrši čebelarški shod v Velikih Žabljah ob pol enajsti uri popoldne v ondnotni šoli. Ob 3. uri popoldne se pa vrši enak shod v Vipavi tudi v šolskem poslopju. Na obeh shodih bo predaval zastopnik osrednjega čebelarškega društva, g. nadučitelj Ant. Likozar iz Ljubljane. Gospodje tovariši se vabijo, da se shoda v obitem številu udeležijo.

Osebnosti v Kranjskem. Suplentinja v Radečah Ljudmila Abramova, je imenovana za provizorično učiteljico v St. Vidu pri Zatični, suplentka Ana Elsnerjeva pa za provizorično učiteljico v Vačah. Nadučiteljica Marija Claričijeva na dekliski šoli v Novem mestu je dobila zaradi boleznih dopust in pride na njeno mesto izprašana učit. kandidatinja in volonterka Alojzija Skaletova, interimistično vodstvo šole pa prevzame učiteljica Gizela Eklova. Suplentinja v Spodnjem Logatu Ivana Simčičeva je imenovana za provizorično učiteljico v Starem trgu. Zaradi boleznih je dobila dopust učiteljica Marija Palmetova v Spodnjem Logatu in pride na njeno mesto kot suplentinja Leopoldina Kogeljeva iz Žužemberka. Absolvirana učit. kandidatinja Marija Nigričnova je imenovana za provizorično učiteljico v Čepeljah. Imenovani so: učiteljica Katarina Smerdu za Senožče, Stefanija Pečarjeva za Juršiče, Josipina Majdetova za Sent Lorenc, Marija Marovtova za Hinje, Erika Kastrevčeva za Staro Loko pri Kočevju, učitelj Fran Zagorec za Hrvaški Brod, Josip Sedlak za nadučitelja v Jesenih, Božidar Dereani za Ribnico, Matija Žitko za Sodražico, Marij Jelenec za Godovič in p. Regalat Čebul katehetom v Ljubljani.

Trubarjev večer. Z Dunaja nam poročajo: Društvo svobodnomiselnih slovenskih akademikov „Sava“ na Dunaju je priredilo dne 6. t. m. Trubarjev večer. Brez slovesnih vabil in vzporedov se je razvil ta večer v sijajno manifestacijo svobodnega naziranja, in smelo trdimo, da nobena v spomin Trubarja letos prirejena slavnost po vsebini in številu tukaj podanih misli in ponujanem užitku ne doseže tega večera.

Predsednik akad. društva „Sava“, gosp. pravnik Suhač, je dal po pozdravu in kratkem uvodnem govoru besedo g. cand. juris Emilu Jenkotu, ki je v izbranih besedah slikal dobo delovanje Primoža Trubarja ter podal jasno sliko tedanjega kulturnega stanja Slovincem in pomen Trubarjevega nastopa za naš nadaljni kulturni razvoj.

Za posebnost tega večera sta poskrbela bibliotekarja c. in kr. dvorne knjižnice, gg. dr. Ivan Prijatelj in dr. Kidrič, ki sta se potrudila za ta večer iz omenjene knjižnice pridobiti deset Trubarjevih knjig, katerih pomen, vsebino in zgodovino sta omenjena gospoda prijazno raztolmačila. Med temi knjigami je tudi edini svet znan eksemplar in prva slovenska leta 1550. tiskana knjiga „Abecedarium“ neprecenljive vrednosti. G. dr. Prijatelj je nato podrobno naslikal vse življenje in delovanje Primoža Trubarja. Poudarjal je posebno jezikovne potežkoče, s katerimi se je imel boriti Trubar pri svojem literarnem delovanju in na podlagi večih odstavkov iz Trubarjevih del je izprožil misel, da je Trubar skoraj gotovo hotel ustanoviti slovensko narodno cerkev.

G. pisatelj Ivan Cankar je v temperamentnih besedah govoril o Trubarju in naših razmerah v domovini. Žalostni spomini na slavnostni večer, pravi, je dejstvo, da je ravno Trubarjevo leto za nas najslavnostnejše, kakor ob priliki Prešernove slavnosti, tako se tudi danes oglašajo v domovini rodoljubi, ki brez odmora iščejo, kaj bi slavili, da se zberejo v odseke in

volijo predsednike, a nimajo časa, da bi se izkušali poučiti o Trubarju samem ali celo razširjati njegovo mišljenje. Večina splošno o njem ne zna nič, pa tudi oni, ki so že kaj slišali o reformaciji, bi se mirno uvrstili v Hrenovo procesijo ter plesali okolo goreče grmade knjig. G. Cankar poudarja splošno slovensko brezposumnost, ker si sicer ne more tolmčiti ogromnega števila onih, ki so nekdanj mogočno klicali „proč s popi“, a sedaj so se „prilagodili razmeram“. Govornik pravi, le mladina še ima pravico nadaljevati rodoljubno delo Trubarjevo in stopiti mora brez starih naših rodoljubov v prihodnost.

Nato je g. Cankar ob veliki navdušenosti vseh navzočih z mladeniškim ognjem prednašal Otona Zupančiča „Pesem mladine“ in eno pesem iz cikla „V spomin Aleksandru Murnu“. Med pavzo je zapel z že znano virtuoznostjo g. operni pevec Levor Schumannova grenadirja. Potem je čital g. I. Cankar svojo črtico „Mrovec in njegova slava“. Ta satira prekaša s svojim kipečim sarkazmom vso dolino šentflorjansko. Pisatelj črta v nji, kakor je sam omenil, milje, kjer rastejo naši rodoljubi.

Ta krásni večer je bil dostojanstven izraz mišljenja svobodnomiselnega dijaštva, ki ne misli za svoje ideje samo manifestirati, nego tudi te misli razširjati med narodom, ki je danes ravno tako kot v časih Trubarja popolnoma v oblasti rimskega žezla.

Poleg že imenovanih je bilo na večeru tudi več akademikov iz „Slovenije“, gospa dr. Prijateljeva, pesnik g. Oton Zupančič, g. inženir Štebi, skladatelj g. Jeraj in g. dr. Megušar s soprogo.

Razgled po šolskem svetu.

— **Zahteve bolgarskega učiteljskega.** Kakor znano, je bolgarska vlada meseca julija lanskega leta razpustila bolgarsko učiteljsko zvezo, njeno imetje konfiscirala, a delegate kaznovala s tem, da jih je kratkoma vrgla na cesto, deloma vtaknila v vojaške suknje. Tedanja vlada je šla rakom zvižgat, a od nove vlade zahteva bolgarsko učiteljsko sledeče: 1. Da se nastavi zopet vse one učitelje, ki so bili meseca julija l. l. odpušteni samo radi tega, ker so se udeležili kot delegati XIII. učiteljskega kongresa; 2. da se odpusti iz vojaške službe vse one učitelje-delegate, ki so bili primorani obleči vojaško suknjo; 3. da se nastavi zopet vse one učitelje, ki so bili suspendirani zaradi političnega mišljenja. — ga.

— **Učiteljske plače na Španskem.** Najvišja plača je 600 kron, najnižja 300 kron, a še to izplačujejo jako neredno.

Z gospodarskega polja.

— **Starostno in invaliditetno zavarovanje delavcev.** Z Dunaja poročajo z dne 26. februarja 1908: Pod predsedništvom prof. dr. Mayerja je imel danes sejo socialno-politiški odsek državnega zbora. Ta seja je bila zanimiva, ker je v nji vladni zastopnik, sekcijski šef Wolf, na različna vprašanja odsekovih članov dajal pojasnila o stanju vprašanja starostnega in invaliditetnega zavarovanja delavcev. Naznanil je, da je vlada po zaslišanju različnih svetov, kakor industrialnega, delavskega in drugih svetov in korporacij svoja posvetovanja o delavskem zavarovanju zaključila že januarja meseca t. l. in da je tudi izdelala zakonsko osnovo, ki ima biti sedaj še predložena različnim ministrstvom in naposled cesarju v predsankcijo. Glede sredstev je omenil, da stoji vlada na stališču, da imajo potrebna denarna sredstva prispevati v prvi vrsti interesi, to so delodajalci in delojemalci, a v drugi vrsti splošnost, to je državna uprava. Opozorjal je potem še na težave, ki ovirajo brzo rešitev tega vprašanja, ker se namreč od različnih strani zahteva, naj se zavarovanje raztegne tudi na druge kroge, namreč na ml. obrtnike in male posetnike ali pa celo na vse prebivalstvo. Ako bi se hotelo ugoditi tudi tem željam, bi se končna rešitev zavlekla. Predpriprave so namreč dovršene le za delavsko zavarovanje, dočim manjka skoraj še ves statistični material za zavarovanje drugih slojev. Vlada želi zato, naj se odsek prej izreče o tem, ali se ima zavarovanje takoj raztegniti tudi na druge sloje. Po daljši debati se je sklenilo, da se izvoli pododsek 17 članov, ki naj se bavi s tem vprašanjem in ki naj sploh preštudira inicijativne predloge, vlozene v tem oziru od različnih strank. V pododsek sta bila od Jugoslovanov izvoljena dr. Krek in dr. Rybač.

— **Avstro-ogrška trgovina z inozemstvom.** Leta 1907 je iznašal uvoz 2343,9, izvoz pa 2330,8 milijonov kron; pasivum trgovske bilance znaša torej 13,1 milijonov kron.

Listnica uredništva.

Ante Požar, nadučitelj na Dobrovi pri Ljubljani: Potrjujemo, da niste v nikaki zvezi z dopisom, ki smo ga priobčili lanske leto v 39. številki z dne 27. kimavca na strani 441., torej onega dopisa tudi niste pisali. — Ker smo zaradi praznika zaključili list že v sredo, nismo mogli danes priobčiti gradiva, ki nam je došlo zadnji hip. Porabimo prihodnjič.

Učiteljska tiskarna priporoča vizitke.